

PROFESIONÁLNA A PRACOVNÁ ORIENTÁCIA VYSOKOŠKOLSKÝCH ŠTUDENTOV V ZÁVISLOSTI OD TYPU ŠTUDIJNÉHO ODBORU

JAROSLAVA BABJÁKOVÁ

Stupeň, forma, ročník štúdia: Bc., denná, 3.

Študijný program: psychológia

Konzultant: doc. PhDr. Tatjana Búgelová, CSc.

Kľúčové slová: profesionálna a pracovná orientácia, vysokoškolskí študenti, spoločenskovedné odbory, trh práce

1 Úvod

Téma zamestnateľnosti vysokoškolských absolventov je v súčasnosti celospoločensky diskutovaná. Je známym faktom, že uplatniteľnosť absolventov vysokých škôl na trhu práce nie je bez problémov. Počet držiteľov vysokoškolského diplomu sa z roka na rok zvyšuje. Všímame si tak trend dosahovania čo možno najvyššieho vzdelania, ktorý tvorí realitu dneška. Stanovili sme si preto za cieľ preskúmať profesionálnu a pracovnú orientáciu vysokoškolských študentov spoločenskovedných odborov. Práve o tieto odbory je zvýšený záujem aj napriek následným ťažkostiam zamestnať sa s daným odborom. Táto téma je zaujímavá, pretože nám môže napomôcť k lepšiemu pochopeniu toho, ako samotní študenti vnímajú svoje vysokoškolské štúdium a blížiac sa začlenenie do pracovného procesu.

2 Teoretické východiská

V tejto práci sme sa zaoberali profesionálnou orientáciou vysokoškolských študentov v závislosti na type študijného odboru. Zadefinovať si tento pojem preto považujeme za viac ako žiadúce. Podľa Stručného psychologického slovníka je „profesionálna orientácia komplex psychologicko-pedagogických a zdravotníckych opatrení zameraných na optimalizáciu zaraďovania mládeže do pracovného procesu v súlade s ich želaniami, sklonmi a schopnosťami a s prihliadnutím kvalifikovaných kádrov v národnom hospodárstve a celej spoločnosti. Profesionálna orientácia je organickou súčasťou výchovnej práce školských inštitúcií, pretože voľba povolania ako uvedenie si nevyhnutnosti vlastnej účasti na spoločensky prospešnej práci je dôležitou podmienkou pri formovaní osobnosti. Vytvorili sa dve formy profesionálnej orientácie. Profesionálna orientácia v užšom zmysle slova, ktorá spočíva v tom, že školy odhaľujú pripravujúcim sa odborníkom všetky osobitosti ich budúcej činnosti a ukazujú im optimálne spôsoby adaptácie na danú profesiu. Profesionálna orientácia v širšom zmysle slova, spočíva v oboznamovaní mladých ľudí, ktorí sa ešte nerozhodli pre povolanie, s možnosťami výberu“ (Abramenkovova a kol., 1987, s. 159).

K profesionálnej orientácii sú nevyhnutné tri druhy informácií. Patria sem informácie o záujmoch a schopnostiach ľudí. Práve k tomuto účelu veľmi dobre slúžia psychologické testy spolu s údajmi od samotných ľudí, ktorí o sebe poskytnú informácie. Ďalší aspekt, ktorý je treba zohľadňovať sú informácie o rôznych prácach a ich požiadavkách. To vyústilo v tvorbu profesiogramu. Tie sú súhrnom psychologických vlastností potrebných k danej práci a tiež podmienok, v ktorých sa práca realizuje. Tretím druhom informácií je zohľadniť dopyt a ponuku na trhu práce (Bubelíny, 1981).

Cesta človeka štúdiom a prípravou na budúce povolanie nie je vždy priamočiara a jednoduchá. Niekedy je potrebné profesionálne poradenstvo, ktoré zdefinoval Koščo a kol. (1987, s. 189) ako

„odbornú pomoc a činnosť, ktorá sa vykonáva počas života človeka vo sfére práce, zamestnania, povolania.“

Grajčár a Lepeňová. (2000, s. 4) rozlišujú pojmy práca, povolanie a zamestnanie. Prácu definujú ako „takú činnosť človeka, ktorou sa vytvárajú materiálne a nemateriálne hodnoty. Táto činnosť je uvedomená a zámerná, jej cieľom je uspokojovanie ľudských potrieb. Má sociálny charakter, vykonáva sa v spolupráci s inými ľuďmi. Povolanie predstavuje súbor spôsobilostí (schopností, zručností, vedomostí), potrebných na vykonávanie určitého okruhu prác. Získavajú sa odbornou prípravou a praxou. Umožňuje jednotlivcovi získať lepšie profesijné postavenie a zaujať spoločenskú pozíciu. Zamestnanie znamená okruh prác, ktoré človek vykonáva za odmenu, mzdu alebo plat. Je teda zdrojom obživy. Človek môže vykonávať zamestnanie v súlade so svojím povolaním získaným odbornou prípravou, ale nie je to vždy podmienka.“ Práca tvorí v živote človeka dôležitú úlohu a preto je opodstatnené sa tejto problematike aj náležite venovať. „Práca ako špecifická a výlučne ľudská forma činnosti, neskôr ako zamestnanie a povolanie, je jedným zo základných aspektov historickej existencie človeka“ (Koščo a kol., 1987, s. 190).

„Na označenie etapy v živote mladých ľudí súvisiacej s ukončením školského vzdelávania a vstupom na trh práce sa v medzinárodnej odbornej literatúre používa pojem tranzícia (prechod) zo školy na trh práce“ (Kostolná, Hanzelová, Herich a Srnáková, 2010, s. 7).

3 Výskumná časť

3.1 Cieľ výskumu

Hlavným cieľom výskumu bolo objasnenie profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov vzhľadom k blížiacemu sa tranzitu do sveta práce a to u študentov rôznych odborov. Stanovili sme si za cieľ zistiť, či existujú štatisticky významné rozdiely medzi študentmi odborov s konkrétne stanoveným výkonom povolania (ďalej už len KSVP) a študentmi odborov s nekonkrétne stanoveným výkonom povolania (ďalej už len NSVP) v jednotlivých subškálach Dotazníka profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov. Takisto sme zisťovali či tieto významné rozdiely naprieč subškálami existujú aj medzi študentmi všetkých šiestich skúmaných odborov. Ďalším cieľom výskumu bolo zistiť či študijné výsledky na strednej škole sú prediktorom ochoty pracovať u študentov.

3.2 Výskumný súbor

Výskumný súbor tvorilo 162 vysokoškolských študentov šiestich študijných odborov, a to tretieho ročníka bakalárskeho stupňa štúdia v počte 105 respondentov a druhého ročníka magisterskeho stupňa štúdia v počte 57 respondentov. Šlo o nasledovné skupiny študentov psychológia- 35 študentov, učiteľstvo akademických predmetov- 34 študentov, jednodoborová telesná výchova- 30 študentov, jednodoborová etika- 18 študentov, andragogika- 24 študentov a politológia- 21 študentov. Študentov týchto odborov sme rozdelili do dvoch skupín. Prvú skupinu tvorili študenti psychológie, jednodoborovej telesnej výchovy a učiteľstva akademických predmetov, čiže študenti odborov s KSVP v počte 99 študentov. Druhú skupinu tvorili študenti odborov jednodoborová etika, andragogika a politológia, čiže študenti odborov s NSVP v počte 63 študentov. Rozdelenie do týchto dvoch skupín sme previedli na základe jednotlivých profilov absolventov vypracovaných odborníkmi z daných odborov, ktoré zverejnila Akreditačná komisia. Výskumu sa zúčastnilo 52 mužov čo predstavuje 32,1 % a 110 žien čo predstavuje 67,9 %. Priemerný vek bol 22,37 rokov. Respondenti boli vybraní príležitostným nenáhodným výberom.

3.3 Nástroje zberu dát

Použili sme nami vytvorený Dotazník profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov zostavený ad hoc pre účely tohto výskumu. Taktiež sme použili Dotazník ochoty pracovať od docentky Búgelovej.

3.3.1 Dotazník profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov

Dotazník obsahoval časť zisťujúcu sociodemografické údaje ako bol vek, pohlavie, študijný odbor a ďalšie. Následne pokračoval samotnými položkami dotazníka v počte 42 s možnosťou odpovedať na štvorstupňovej škále kde 1 predstavovalo rozhodne nesúhlasím, 2- skôr nesúhlasím, 3- skôr súhlasím

a 4- rozhodne súhlasím. Položky sme rozdelili do šiestich subškál. Uvádzame jednotlivé subškály s príkladom položky pre každú subškálu.

Prvou subškálou bola Orientácia profesne sa orientovať na základe ukončeného vysokoškolského štúdia. Obsahovala 9 položiek, konkrétne položky č. 1, 6, 9, 14, 17, 22, 28, 33 a 36 – ot. č. 6: Na trhu práce sa chcem uplatniť v rámci môjho odboru.

Druhou subškálou bola Skepsa z hľadiska využitia štúdia pri hľadaní si zamestnania. Obsahovala 9 položiek, a to položky č. 2, 7, 10, 11, 13, 24, 27, 29 a 32 – ot. č. 24: V prípade, že sa nezamestnám v oblasti, ktorú som vyštudoval, som ochotný dočasne vykonávať aj prácu mimo môj odbor.

Tretou subškálou bola Miera záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom. Obsahovala 10 položiek, a to položky č. 3, 11, 14, 18, 23, 30, 34, 38, 39, 40 – ot. č. 40: Už na strednej škole som inklinoval k predmetom aké aj teraz tvoria náplň môjho štúdia.

Štvrtou subškálou bola Perspektíva zamestnať sa kompatibilne so svojim študijným odborom. Obsahovala 9 položiek, a to položky č. 3, 9, 15, 17, 19, 23, 26, 31 a 35 – ot. č. 3: Po skončení štúdia mám v pláne zvyšovať si svoju odbornosť.

Piata subškála mala označenie Minimálna šanca zamestnať sa s mojím typom štúdia. Obsahovala 9 položiek a to položky č. 4, 5, 7, 10, 13, 20, 27, 32 a 41 – ot. č. 27: Obávam sa budúceho statusu „nezamestnaný“ po ukončení štúdia.

Šiestou subškálou bola Nejasná predstava budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom. Obsahovala 7 položiek a to položky č. 2,5,8,12,16,21 a 42 - ot. č. 21: Mám jasnú predstavu o svojej budúcej profesii.

Niektoré položky bolo nutné zaradiť nielen do jednej subškály, nakoľko daná položka nespadala len do jednej oblasti.

Po realizovaní pilotného predvýskumu na desiatich študentoch Prešovskej univerzity v Prešove sme administrovali dotazník študentom jednotlivých odborov. Položku číslo 37 sme na základe nášho predvýskumu nebrali do úvahy.

Niektoré položky bolo potrebné prepólovať a to konkrétne položky číslo 12, 16, 21, 25, 30, 38, 42.

Dotazník bol tvorený pod supervíziou doc. Búgelovej. Reliabilitu sme overili prostredníctvom Cronbachovej alfy.

Tabuľka 1: Reliabilita subškál Dotazníka profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov

	Cronbachova alfa
A: Orientácia na základe ukončeného VŠ vzdelania	,745
B: Skepsa	,636
C: Záujem	,506
D: Perspektíva	,706
E: Šanca zamestnať sa	,734
F: Nejasná predstava	,703

Hodnoty Cronbachovej alfy potvrdzujú dobrú reliabilitu dotazníka pre naše výskumné účely.

3.3.2 Dotazník ochoty pracovať

Dotazník, zisťujúci mieru ochoty pracovať, docentky Búgelovej obsahoval 27 položiek. Pri jeho vyplňaní mali respondenti možnosť s každým tvrdením buď súhlasiť alebo nesúhlasiť.

Tabuľka 2: Reliabilita Dotazníka ochoty pracovať

	Cronbachova alfa
Pracovitosť	,777

Hodnota Cronbachovej alfy potvrdzuje dobrú reliabilitu dotazníka.

3.4 Realizácia výskumu

Zber údajov prebehol v mesiaci december 2013. Výskumu sa zúčastnili študenti Prešovskej univerzity v Prešove. Dotazníky boli anonymné a boli administrované skupinovo na prednáškach. V úvode dotazníka bola uvedená inštrukcia k jeho vyplňaniu. Priemerný čas vyplňania dotazníka bol 15 minút.

3.5 Štatistické spracovanie dát

Získané údaje sme spracovali štatistickým programom SPSS 18.0. Deskriptívnu štatistiku sme použili na charakteristiku a opis výskumného súboru. Reliabilita použitých dotazníkov bola overená pomocou Cronbachovej alfy. Normálne rozloženie údajov vo výskumnom súbore sme overili testom zošikmenia. Hodnoty zošikmenia subškál Dotazníka profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov spadali do intervalu $<-1,1>$. Údaje sú normálne rozložené a použili sme parametrickú štatistiku. Pre zisťovanie rozdielov medzi dvoma skupinami odborov (s KSVP a s NSVP) sme použili t-test pre dva nezávislé výbery. Pre zisťovanie rozdielov medzi jednotlivými šiestimi skupinami odborov sme použili test One-Way ANOVA. Následne pomocou testu Scheffé sme zistili, kde presne tieto rozdiely existujú. Hodnoty zošikmenia Dotazníka ochoty pracovať nespádali do intervalu $<-1,1>$ použili sme preto Spearmanovu korelačnú analýzu pre neparametrickú štatistiku.

3.6 Charakteristika výskumu a premenných

V našom výskume sme zisťovali rozdiely v profesionálnej a pracovnej orientácii vysokoškolských študentov v subškálach dotazníka v závislosti od typu študijného odboru. Šlo teda o kauzálnoporovnávací výskum. Overovali sme aj vzťah ochoty pracovať u študentov a ich študijných výsledkov na strednej škole. Použili sme preto korelačnú analýzu.

Nezávislými premennými v našom výskume boli premenné študijné výsledky na strednej škole a aktuálny študijný odbor.

Závislými premennými boli hrubé skóre Dotazníka ochoty pracovať a hrubé skóre šiestich jednotlivých subškál Dotazníka profesionálnej a pracovnej orientácie vysokoškolských študentov.

3.7 Výsledky výskumu

Overenie hypotézy H1

H1: Predpokladali sme štatisticky významný rozdiel v subškále Orientácia profesne sa orientovať na základe ukončeného vysokoškolského štúdia medzi študentmi odborov s KSVP a s NSVP, pričom sme predpokladali, že študenti odborov s KSVP sa viac profesne orientujú na základe ukončeného vysokoškolského štúdia ako študenti odborov s NSVP.

Tabuľka 3: Výsledky t- testu na subškále Orientácia profesne sa orientovať na základe ukončeného vysokoškolského štúdia medzi odbormi KSVP a NSVP

	Študijný odbor	n	M	SD	t	Sig.
Profesná orientácia na zákl. Všetkých štúdií	KSVP	99	24,98	4,30	3,527	,001
	NSVP	63	22,46	4,64		

Vysvetlivky: n- počet respondentov, M- priemer, SD- štandardná odchýlka, t- hodnota t- testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Z výsledkov t-testu sme zistili štatisticky významný rozdiel medzi dvoma skupinami odborov v orientácii profesne sa orientovať na základe ukončeného vysokoškolského štúdia a to v prospech odborov s KSVP. Porovnali sme aj všetkých 6 odborov.

Tabuľka 4: Výsledky jednofaktorovej Anovy pre subškálu Orientácia profesne sa orientovať na základe ukončeného vysokoškolského štúdia

	Suma štvorcov	df	F	Sig.
Medzi skupinami	368,767	5	3,811	,003

Vysvetlivky: df- stupne voľnosti, F- kritická hodnota testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Tabuľka 5: Výsledky testu Scheffe, ktoré boli signifikantné na subškále Orientácia profesne sa orientovať na základe ukončeného vysokoškolského štúdia

	Študijné odbory	MD	SD	Sig.
Profesná orientácia na základe VŠ štúdia	učiteľstvo X etika	4,73	1,28	,020
	telesná výchova X etika	4,80	1,31	,024

Vysvetlivky: MD- rozdiel medzi priemerami, SD- štandardná odchýlka, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Môžeme konštatovať, že študenti odboru učiteľstvo akademických predmetov a jednodoborová telesná výchova sa profesne orientujú na základe ukončeného vysokoškolského štúdia, kým študenti odboru jednodoborová etika sa neorientujú profesne na základe ukončeného vysokoškolského štúdia.

Hypotéza H1 sa nám potvrdila. Študenti odborov s KSVP sa viac profesne orientujú na základe ukončeného VŠ štúdia ako študenti odborov s NSVP.

Overenie hypotézy H2

H2: Predpokladali sme štatisticky významný rozdiel v subškále Skepsa z hľadiska využitia štúdia pri hľadaní si zamestnania medzi študentmi odborov s KSVP a s NSVP, pričom sme predpokladali skepsu u študentov odborov s NSVP z hľadiska využitia ich štúdia pri hľadaní si zamestnania, naopak u študentov odborov s KSVP sme túto skepsu nepredpokladali.

Tabuľka 6: Výsledky t- testu na subškále Skepsa z hľadiska využitia štúdia pri hľadaní si zamestnania medzi odbormi KSVP a NSVP

	Študijný odbor	n	M	SD	t	Sig.
Skepsa	KSVP	99	22,64	4,09	-2,632	,009
	NSVP	63	24,37	4,06		

Vysvetlivky: n- počet respondentov, M- priemer, SD- štandardná odchýlka, t- hodnota t-testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Z výsledkov v tabuľke 6 vidíme, že existuje štatisticky významný rozdiel medzi skupinami odborov KSVP a NSVP, v prospech odborov s NSVP. Ďalej sme aj v tejto subškále porovnali všetkých 6 odborov.

Tabuľka 7: Výsledky jednofaktorovej Anovy pre subškálu Skepsa z hľadiska využitia štúdia pri hľadaní si zamestnania

	Suma štvorcov	df	F	Sig.
Medzi skupinami	312,032	5	3,957	,002

Vysvetlivky: df- stupne voľnosti, F- kritická hodnota testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Tabuľka 8: Výsledky testu Scheffe, ktoré boli signifikantné na subškále Skepsa z hľadiska využitia štúdia pri hľadaní si zamestnania

	Študijné odbory	MD	SD	Sig.
Skepsa	telesná výchova X etika	-4,056	1,28	,044
	telesná výchova X politológia	-3,98	1,13	,034

Vysvetlivky: MD- rozdiel medzi priemerami, SD- štandardná odchýlka, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Z tabuľky 8 vyplýva, že študenti odboru jednodborová telesná výchova nie sú skeptickí oproti študentom jednodborovej etiky či politológie, ktorí vnímajú skepsu pri využití štúdia pri hľadaní si zamestnania.

Hypotéza H2 sa nám potvrdila. Študenti odborov s NSVP sú skeptickejší z hľadiska využitia ich štúdia pri hľadaní si zamestnania ako študenti odborov s KSVP.

Overenie hypotézy H3

H3: Predpokladali sme štatisticky významný rozdiel v subškále Miera záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom medzi študentmi odborov s KSVP a s NSVP, pričom sme predpokladali, že študenti odborov s KSVP prejavujú vyššiu mieru záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom ako študenti odborov s NSVP.

Tabuľka 9: Výsledky t- testu na subškále Miera záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom medzi odbormi KSVP a NSVP

	Študijný odbor	n	M	SD	t	Sig.
Záujem	KSVP	99	28,24	3,42	4,417	,000
	NSVP	63	25,70	3,80		

Vysvetlivky: n- počet respondentov, M- priemer, SD- štandardná odchýlka, t- hodnota t- testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Z výsledkov v tabuľke 9 vidíme, že existuje štatisticky významný rozdiel medzi skupinami odborov s KSVP a s NSVP, v prospech odborov s KSVP. Aj v tejto subškále sme porovnali všetkých 6 odborov.

Tabuľka 10: Výsledky jednofaktorovej Anovy pre subškálu Miera záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom

	Suma štvorcov	df	F	Sig.
Medzi skupinami	294,909	5	4,606	,001

Vysvetlivky: df- stupne voľnosti, F- kritická hodnota testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Tabuľka 11: Výsledky testu Scheffe, ktoré boli signifikantné na subškále Miera záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom.

	Študijné odbory	MD	SD	Sig.
Záujem	psychológia X etika	3,95	1,04	,016
	učiteľstvo X politológia	3,93	1,04	,017
	telesná výchova X etika	3,64	1,07	,045

Vysvetlivky: MD- rozdiel medzi priermi, SD- štandardná odchýlka, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Z výsledkov vyplýva, že študenti odborov psychológia, učiteľstvo akademických predmetov a jednodoborová telesná výchova, ako zástupcovia odborov s KSVP, majú záujem o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom ale študenti jednodoborovej etiky a politológie, ako zástupcovia odborov s NSVP, tento záujem neprejavujú.

Hypotéza H3 sa nám potvrdila. Študenti odborov s KSVP prejavujú vyššiu mieru záujmu o svoju profesiu v súvislosti so štúdiom ako študenti odborov s NSVP.

Overenie hypotézy H4

H4: Predpokladali sme štatisticky významný rozdiel v subškále Perspektíva zamestnať sa kompatibilne so svojim študijným odborom medzi študentmi odborov s KSVP a s NSVP, pričom sme predpokladali, že študenti odborov s KSVP vnímajú perspektívu zamestnať sa kompatibilne so svojim študijným odborom kladne, no študenti odborov s NSVP ju vnímajú záporne.

Tabuľka 12: Výsledky t- testu na subškále Perspektíva zamestnať sa kompatibilne so svojim študijným odborom medzi odbormi KSVP a NSVP

	Študijný odbor	n	M	SD	t	Sig.
Perspektíva	KSVP	99	23,51	4,17	2,796	,006
	NSVP	63	21,65	4,02		

Vysvetlivky: n- počet respondentov, M- priemer, SD- štandardná odchýlka, t- hodnota t- testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Výsledky v tabuľke 12 preukázali štatisticky významný rozdiel medzi skupinami, v prospech odborov s KSVP.

Tabuľka 13: Výsledky jednofaktorovej Anovy pre subškálu Perspektíva zamestnať sa kompatibilne so svojim študijným odborom

	Suma štvorcov	df	F	Sig.
Medzi skupinami	188,138	5	2,212	,056

Vysvetlivky: df- stupne voľnosti, F- kritická hodnota testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Následne porovnaním všetkých šiestich odborov test Anova preukázal aproximatívny výsledok.

Hypotéza H4 sa nám potvrdila. Študenti odborov s KSVP vnímajú perspektívu zamestnať sa kompatibilne so svojim študijným odborom kladne, no študenti odborov s NSVP ju vnímajú záporne.

Overenie hypotézy H5

H5: Predpokladali sme štatisticky významný rozdiel v subškále Minimálna šanca sa zamestnať so svojim typom štúdia medzi študentmi odborov s KSVP a s NSVP, pričom sme predpokladali, že študenti odborov s KSVP vnímajú šancu zamestnať sa so svojim typom štúdia ako dobrú naopak študenti odborov s NSVP ju vnímajú ako minimálnu.

Tabuľka 14: Výsledky t-testu na subškále Minimálna šanca zamestnať sa so svojim typom štúdia medzi odborními KSVP a NSVP

	Študijný odbor	n	M	SD	t	Sig.
Minimálna šanca zamestnať sa	KSVP	99	21,34	4,44	-2,684	,008
	NSVP	63	23,33	4,84		

Vysvetlivky: n- počet respondentov, M- priemer, SD- štandardná odchýlka, t- hodnota t- testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Výsledky v tabuľke 14 potvrdili štatisticky významný rozdiel medzi skupinami, v prospech odborov s NSVP. Previedli sme aj porovnanie všetkých 6 skupín.

Tabuľka 15: Výsledky jednofaktorovej Anovy pre subškálu Minimálna šanca zamestnať sa so svojim typom štúdia

	Suma štvorcov	df	F	Sig.
Medzi skupinami	402,224	5	4,001	,002

Vysvetlivky: df- stupne voľnosti, F- kritická hodnota testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Tabuľka 16: Výsledky testu Scheffe, ktoré boli signifikantné na subškále Minimálna šanca zamestnať sa so svojim typom štúdia

	Študijné odbory	MD	SD	Sig.
Minimálna šanca zamestnať sa	etika X telesná výchova	4,77	1,34	,030
	politológia X telesná výchova	4,40	1,28	,040

Vysvetlivky: MD- rozdiel medzi priermi, SD- štandardná odchýlka, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Aj v tomto prípade sa preukázali štatisticky významné rozdiely medzi študentmi odborov jednodoborová etika a politológia, čiže zástupcov odborov s NSVP, ktorí vnímajú minimálnu šancu zamestnať sa so svojim typom štúdia a naopak študentmi jednodoborovej telesnej výchovy, ako zástupcov odborov s KSVP, ktorí nevnímajú svoje šance zamestnať sa so svojim typom štúdia ako minimálne.

Hypotéza H5 sa nám potvrdila. Študenti odborov s KSVP nevnímajú šancu zamestnať sa kompatibilne so svojim typom štúdia ako minimálnu naopak študenti odborov s NSVP ju vnímajú ako minimálnu.

Overenie hypotézy H6

H6: Predpokladali sme štatisticky významný rozdiel v subškále Nejasná predstava budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom medzi študentmi odborov s KSVP a s NSVP, pričom sme predpokladali jasnú predstavu budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom u študentov odborov s KSVP a naopak nejasnú predstavu budúcej profesie u študentov odborov s NSVP.

Tabuľka 17: Výsledky t- testu na subškále Nejasná predstava budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom medzi odbormi KSVP a NSVP

	Študijný odbor	n	M	SD	t	Sig.
Nejasná predstava	KSVP	99	14,27	3,99	-4,509	,000
	NSVP	63	17,06	3,59		

Vysvetlivky: n- počet respondentov, M- priemer, SD- štandardná odchýlka, t- hodnota t- testu, Sig. – hladina štatistickej významnosti

Výsledky v tabuľke 17 potvrdili štatisticky významný rozdiel medzi skupinami v prospech odborov s NSVP.

Tabuľka 18: Výsledky jednofaktorovej Anovy pre subškálu Nejasná predstava budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom

	Suma štvorcov	df	F	Sig.
Medzi skupinami	303,649	5	4,022	,002

Vysvetlivky: df- stupne voľnosti, F- kritická hodnota testu, Sig.- hladina štatistickej významnosti

Následne porovnaním všetkých šiestich odborov test Anova preukázal štatisticky významný rozdiel.

Test Scheffe ale nepreukázal signifikantné rozdiely medzi jednotlivými odborami. Testom LSD, ktorého kritérium hodnotenia nie je tak prísne ako test Scheffe, boli preukázané signifikantné rozdiely medzi niektorými odborami.

Hypotéza H6 sa nám potvrdila. Študenti odborov s NSVP majú nejasnú predstavu budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom, naopak študenti odborov s KSVP majú jasnú predstavu o svojej budúcej profesii v súvislosti s daným študijným odborom.

Overenie hypotézy H7

H7: Predpokladali sme, že študenti s lepšími študijnými výsledkami na strednej škole sú pracovitejší.

Tabuľka 19: Korelačná analýza medzi študijnými výsledkami a pracovitosťou

		Pracovitosť
Študijné výsledky	r	,249**

Vysvetlivky: r- Spearmanov korelačný koeficient, **- $p < .01$

Zistili sme štatisticky významný vzťah medzi študijnými výsledkami a pracovitosťou študentov.

Hypotéza H7 sa potvrdila. Čím boli študijné výsledky študentov na strednej škole lepšie, tým boli títo študenti pracovitejší.

4 Diskusia a záver

Pri formulovaní hypotéz sme sa nechali inšpirovať situáciou v školstve a na trhu práce a takisto výskumnými zisteniami v danej oblasti.

Pri formulovaní prvej hypotézy sme vychádzali z výskumu Černotovej, Bačovej, Lukáča, Zahatňanskej a Kalafovej (2006), ktorí uvádzajú, že až tri štvrtiny absolventov učiteľstva aj v súčasnosti pracuje v školstve a dokonca až 80 % respondentov by nechcelo zmeniť zamestnanie. Opierali sme sa aj o výskum Krupinského, Sobihardovej, Turana a Kišaca (2002), v ktorom skúmali dlhodobu nezamestnaných mladých ľudí. Vo výskumnom súbore sa nachádzali aj dlhodobu nezamestnaní vysokoškolskí absolventi, ktorí uvádzali, že aj dnes by si znovu zvolili rovnaké povolanie a kvôli práci, ktorá by korešpondovala s ich štúdiom by boli ochotní dokonca zmeniť bydlisko. Výskumné zistenia Černotovej a kol. (2006) a Krupinského a kol. (2002) hovoriace o zameranosti študentov na vyštudovaný odbor podporuje naše zistenie u študentov odborov s KSVP. Študenti odborov s KSVP sa viac profesne orientujú na základe ukončeného vysokoškolského štúdia. Z nášho výskumného zistenia môžeme vyvodiť, že študenti odborov s NSVP si vedia predstaviť svoje pôsobenie v práci mimo svoj odbor. Môže ich k tomu viesť široké spektrum dôvodov, ktoré sme už my neskúmali. Ich presnejšie zafinovanie by si vyžadovalo detailnejšiu analýzu a širší výskumný záber, čo môže byť predmetom výskumu v budúcnosti.

Pri druhej hypotéze sme sa inšpirovali výskumom realizovanom na študentoch zúčastňujúcich sa programu Erasmus (Lesáková, Dzimko a Farkašová, 2012). Títo študenti negatívne hodnotili pripravenosť na prácu no kladne hodnotili teoretickú úroveň vzdelania. Chceli sme preto zistiť, či sú rozdiely vo vnímaní skepsy z hľadiska využitia štúdia pri hľadaní si zamestnania medzi študentmi odborov s KSVP a študentmi odborov s NSVP. Náš predpoklad sa potvrdil a dospeli sme k výsledku, že študenti odborov s KSVP sú menej skeptickí ako študenti odborov s NSVP. Výsledok poukazuje na fakt, že študenti odborov s KSVP sa neobávajú neuplatniteľnosti sa na trhu práce vo svojom odbore v takej miere ako druhá skupina študentov.

Tretiu hypotézu sme formulovali na základe výskumných zistení Rymešovej (2011), ktorá sa zaoberala profesnou orientáciou a kariérnym nasmerovaním vysokoškolákov. Jej zistenia, že študenti poľnohospodárskej univerzity sú odborovo vyhranenejší a prejavujú hlbší záujem o odbor, ako študenti ekonomickej fakulty, ktorí sú oveľa viac ovplyvnení okolím nás pobádalo k stanoveniu našej

hypotézy. Predpokladali sme vyššiu mieru záujmu o profesiu v súvislosti so štúdiom u študentov odborov s KSVP ako u študentov odborov s NSVP. Náš predpoklad sa potvrdil. V našom výskume sme tak zistili, že študenti odborov s KSVP sa viac podobajú študentom poľnohospodárskej univerzity vo vyššie uvedenom výskume a študenti odborov s NSVP sa viac podobajú študentom ekonomickej fakulty zo spomínaného výskumu v miere záujmu o študovaný odbor. To, prečo študenti študujú odbor o ktorý reálne neprejavujú záujem odôvodňujeme súčasnou metou mnohých ľudí dosiahnuť čo možno najvyššie vzdelanie, čo zdôrazňujú aj Zvalová, Srnáková a Hrušovská (2007). Ďalšou možnou interpretáciou je tlak okolia na štúdium zvoleného odboru ako spomína Rymešová (2011).

V štvrtej hypotéze sme predpokladali rozdiely v perspektíve zamestnať sa kompatibilne so svojím typom štúdia v prospech študentov odborov s KSVP. Zistili sme, že študenti odborov s KSVP vnímajú perspektívu zamestnať sa kompatibilne so štúdiom ako dobrú no študenti odborov s NSVP ju takto nevnímajú. Odôvodňujeme si to tým, že pre skupinu študentov s NSVP je získanie akademického titulu cieľom a nie cestou k ďalšiemu napredovaniu v danej oblasti. Prostredníctvom testu Anova sme dosiahli aproximatívny výsledok. Tento výsledok podľa nás svedčí o tom, že aj miera subjektívneho vnímania perspektívnosti daného odboru je medzi študentmi rôzna.

V piatej hypotéze sme formulovali predpoklad, že existuje významný rozdiel v šanci zamestnať sa so svojím typom štúdia medzi skupinami odborov s KSVP a s NSVP. Náš predpoklad podporil aj výskum, ktorý skúmal úspech alebo zlyhanie na pracovnom trhu. V tomto výskume zistili, že u absolventov zohráva veľkú úlohu typ vzdelania. Došli k záveru, že muži s technickým zameraním si nájdu ľahšie prácu ako ženy so zameraním na sociálnu oblasť alebo školstvo (Schaufeli a Vanyperen, 1993). V našom výskume sa preukázali rozdiely v šanci sa zamestnať so svojím typom štúdia v prospech študentov odborov s KSVP. Môžeme teda konštatovať, že naše zistenie nepodporuje zistenie Schaufeliho a Vanyperena (1993), nakoľko do skupiny respondentov s KSVP spadajú aj študenti učiteľstva akademických predmetov. Je však nutné pripomenúť, že my sme skúmali iba rozdiely vo vnímaní šance zamestnať sa so svojím odborom a to len medzi jednotlivými spoločenskovednými odbormi.

Pri formulovaní siedmej hypotézy nás zaujímalo, či sa budú líšiť študenti jednotlivých odborov vo vyhranenosti predstáv o budúcej profesii. Prehĺbenie záujmu o zodpovedanie tejto otázky podnietil aj fakt, že vysokoškolskí študenti sa z vývinového hľadiska nachádzajú v období vynárajúcej sa dospelosti. Ako opísal Arnett (2006) je to obdobie plné hľadania a skúšania rôznych úloh. Obdobie zmien a rôznorodosti. Stanovili sme si teda hypotézu, že predpokladáme nejasnú predstavu budúcej profesie v súvislosti s daným študijným odborom u študentov odborov s NSVP a naopak jasnú predstavu budúcej profesie u študentov odborov s KSVP. Náš predpoklad sa potvrdil. Študenti odborov s NSVP majú naozaj menej jasnú predstavu o svojej budúcej profesii ako študenti odborov s KSVP. Ako uvádzajú Rowan-Kenyon, Perna a Swan (2011) vo svojom výskume, niektorí študenti považujú vysokoškolské štúdium jednoducho za dobré riešenie toho, ako si vyjasniť svoje ďalšie smerovanie v živote. Aj rodičia študentov uvádzali, že študenti vo veku 18 rokov ešte nemusia presne vedieť čomu sa chcú celý život venovať a tak je aj podľa nich vysokoškolské štúdium dobrou voľbou pre objasnenie si tejto otázky. My sme v našom výskume zistili, že práve u študentov odborov s NSVP môže prevládať názor zhodný s výskumným zistením, ktorý predostreli Rowan-Kenyon a kol. (2011).

Siedmou hypotézou sme predpokladali, že študenti s lepšími študijnými výsledkami na strednej škole sú pracovitejší. Pracovitosť je nepopierateľne dôležitá pri dosahovaní dobrých študijných výsledkov. Potvrdil to aj výskum, ktorí realizovali Dimaki, Kaminioti, Kostaki, Psarakis a Tsourti (2005). Uvádzajú, že pri voľbe študijného odboru zohrávajú významnú úlohu známky na škole. Konštatujeme tak naše zistenie, že lepšie študijné výsledky na strednej škole vypovedajú o vyššej miere pracovitosti študentov. Náš predpoklad sa potvrdil.

V budúcnosti by bolo zaujímavé ďalšie skúmanie v tejto oblasti. Zistiť, aké faktory pôsobia na študentov a vedú ich k daným pohľadom v týchto otázkach či preskúmať rozdiely aj medzi študentmi ďalších odborov poprípade sa zamerať aj na odbory presahujúce rámec spoločenskovedný.

Sme presvedčení, že sme dospeli k zaujímavým výsledkom a veríme, že naše zistenia budú podnetné pre ďalšie skúmanie v tejto oblasti.

Literatúra:

ABRAMENKOVOVÁ, V. V. – AGEJEV, V. S. – ANDREJEVOVÁ, G. M. – ASMOLOV, A. G. – AVANESOV, V. S. – BAKANOV, J. N. a kol.: *Stručný psychologický slovník*. Bratislava: Pravda 1987. 288 s.

ARNETT, J. J.: *Emerging Adulthood in Europe: A Response to Bynner*. *Journal of Youth Studies*, 2006, 9 (1), s. 111 – 123.

BUBELÍNY, J.: *Psychológia profesionálneho vývinu mládeže*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1981. 153 s.

ČERNOTOVÁ, M. – BAČOVÁ, M. – LUKÁČ, E. – ZAHATŇANSKÁ, M. – KALAFOVÁ, Z.: *Uplatnenie absolventov učiteľstva v praxi a ich reflexia pregraduálnej prípravy*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove 2006. 205 s.

DIMAKI, K. – KAMINIOTI, O. – KOSTAKI, A. – PSARAKIS, S. – TSOURTI, Z.: *Educational and occupational preferences of high school students in Greece*. *Education & Training*, 2005, 47(6/7), s. 432 – 446.

GRAJCÁR, Š. – LEPEŇOVÁ, D.: *Úvod do sveta práce*. In: *Svet práce: Úvod do sveta práce*. Eds. M. Fridrichová – M. Hargašová – D. Lepeňová – A. Putala – Š. Grajcár – M. Borošová a kol. Bratislava: Logos 2000. s. 4 – 14.

KOSTOLNÁ, Z. – HANZELOVÁ, E. – HERICH, J. – SRNÁKOVÁ, L.: *Nezamestnanosť absolventov škôl a prístupy k riešeniu v členských štátoch EÚ v období globálnej ekonomickej krízy*. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny 2010. 95 s.

KOŠČO, J. – FABIÁN, D. – HARGAŠOVÁ, M. – HLAVENKA, V. – RAPOŠ, I. – HRABAL, V. a kol.: *Poradenská psychológia*. Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo 1987. 431 s.

KRUPINSKI, M. – SOBIHARDOVÁ, Ľ. – TURAN, V. – KIŠAC, I.: *Nezamestnaní pod lupou*. Bratislava: Iuventa 2002. 36 s.

LESÁKOVÁ, D. – DZIMKO, M. – FARKAŠOVÁ, V.: *Uplatnenie absolventov vysokých škôl na trhu práce*. [Cit.2014-31-03.] Dostupné na internete: <http://web.saaic.sk/llp/sk/doc/rozne/survey_employability.pdf>

ROWAN-KENYON, H. T. – PERNA, L. W. – SWAN, A. K.: *Structuring opportunity: The role of school context in shaping high school students occupational aspirations*. *The Career Development Quarterly*, 2011, 59(4), s. 330 – 344.

RYMEŠOVÁ, P.: *Subjektívni determinanty profesní orientace a kariérového nasměrování u vysokoškolských studentů*. *Psychologie pro praxi*, 2011, roč. XLVI, č. 1 – 2, s. 9 – 23.

RYMEŠOVÁ, P.: *Význam vnějších podmínek pro profesní orientaci a kariérní nasměrování u vysokoškolských studentů*. *Psychologie pro praxi*, 2011, roč. XLVI č. 3 – 4, s. 25 – 38.

SCHAUFELI, W. B. – VANYPEREN, N. W.: *Success and failure in the labour market*. In: *Journal of Organizational Behavior*, 1993, 14(6), s. 559 – 572.

ZVALOVÁ, M. – SRNÁKOVÁ, Ľ. – HRUŠOVSKÁ, J.: *Uplatnenie absolventov vysokých škôl v praxi*. [Cit. 2014-06-04.] Dostupné na internete: <http://web.uips.sk/download/vs/Uplatnenie_pre_tlac.pdf>